

■ ТАРАС БЕДНАРЧИК

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ РІДНОВІРІВ ДІАСПОРИ

В кінці ХХ- на початку ХХІ ст. українське рідновірство у західній діаспорі (США, Канада, Велика Британія) знаходиться у докорінно іншому становищі, ніж кілька десятків років тому. В 1970-1980 рр., у період найбільшого спалаху його організаційної діяльності нараховувалося сім окремих течій рідновірства: Українська Рідна Віра (В.Шаян), Рідна Українська Національна Віра (Л.Силенко), Свята Українська Віра – Рідна Віра (М.Шкавритко), Громада Визнавців Української Віри (С.Гринько), Громада ім. Лесі Українки Української Національної Віри (В.Гайдайчук), Об'єднання Українців Рідної Віри (М.Ситник), Громада «Бог є один» (М.Боровик). З них в наш час продовжує свою релігійну діяльність лише незначна частка. До нашого часу чисельність рідновірських громад у діаспорі та кількість віруючих скоротилась в кілька разів. Легко зрозумілими причинами цього є досягнення українськими емігрантами поважного віку та асиміляція їх дітей в англомовному середовищі.

Досить активною і помітною у рідновірському просторі залишається РУНВіра. Головним об'єднуючим осередком і сакральним символом рунвістів діаспори є Оріяна – Святиня Матері України у Спринг-Глені (США). Цей храм засвідчив орієнталістські уподобання Л.Силенка. Основою для проекту стала реконструкція шумерського «Білого храму» з м. Урук (4 тис. до н. е.) [1, 220]. Ще 1981 року Л.Силенко оголосив, що буде давати своє благословення на побудову інших храмів РУНВіри лише після завершення будівництва Святині на Оріяні [2, 433-438]. В наш час храм використовується за призначенням, хоча не є добудованим до кінця.

Утримання Оріяни та забезпечення релігійної діяльності добровільно поклали на себе кілька українських родин. Своєю багаторічною подвижницькою працею вони встановили достатньо високий статус РУНВіри в патріотичних колах сучасної України. Це – родини Свириденків, Гуляків, Лозових.

■ **Тарас Беднарчик**, к. філос. н., викладач Вінницького медуніверситету ім.Пирогова

Широко відомим є той факт, що Л.Силенко в силу різних причин у другій половині 1990-х рр. відійшов від публічної діяльності і не впливає на релігійну політику рунвірівського центру Спринг-Глену. Однак особистий статус Л.Силенка як Учителя РУНВіри залишається достатньо високим. Можна передбачити, що відновлення Л.Силенком публічної діяльності, оприлюднення ним низки нових систематизованих звернень до віруючих-рунвістів та в цілому до українців набуло б широкого резонансу.

Ще в середині 1990-х рр. до США прибула С.Лисенко, викладач Київського університету ім. Шевченка з України, яка 1995 році стала секретарем Л.Силенка та членом Об'єднання Синів і Дочок України (ОСІДУ) РУНВіри. Вона та її прибічники в Україні організували видавництво циклу ідеологічних праць РУНВіри, що спрямовувалися для розповсюдження силенківського вчення в Україні. Зокрема, це виклад віровчення РУНВіри «Святе Вчення Пророка й Учителя Лева Силенка» (1995) та канонічний життєпис засновника конфесії «Учитель Силенко. Його родовід, життя і Віра в Дажбога» (1996). Ці твори, поряд з «Мага Вірою» (1979), стали основними для групи силенкіян. Ця течія РУНВіри визнає монотеїстичний культ Дажбога і віровчення Л.Силенка, але наголошує на особливій місії цієї постаті як «Пророка та Генія українського народу». У життєписі «Учитель Силенко...» зазначено, зокрема, що він має особливу будову тіла: «Його легені мають якусь загадкову будову, яку мало хто має. І, може, це також сприяло його могутній життєвій енергії» [5, 369-370]. Назви окремих глав також є досить промовистими: «Володіє енергією надлюдини», «Він посланий Дажбогом...».

Прагнення «силенкіян» бути ортодоксальними послідовниками вчення свого Учителя та ідеологія його прижиттєвої сакралізації переважають над ідеями реформування РУНВіри і виводу її з кризи. Зокрема, заблоковано спроби впровадження в практику ще існуючих в народній обрядовості елементів дохристиянської культури, що стало однією з вимог сучасних рідновірів України. Заради цього «силенкіяни» готові відмовлятися навіть від методології пізнання самого Л.Силенка. Зокрема, було засуджено спроби українських віруючих включити до календаря РУНВіри народні свята. Поміж інших, осуду зазнало свято «рахманський Великдень», яке на основі силенкових інтерпретацій санскриту можна було б визнати «живим» прикладом культурної єдності українського народу з аріями Індії. Однак «силенкіяни» оголосили слово «брахманський» чужим, «татарським» й через це відкинули свято. Таким чином, інтерпретації санскриту як сакральної мови РУНВіри для «силенкіян» втрачають значення [8, 10].

Відхід Л.Силенка від організаційних справ та значний вплив Т.Лисенко на розвиток ідеології РУНВіри в другій половині 1990-х рр. призвели до посилення ролі впливових соратників Учителя із складу ОСІДУ РУНВіри, зокрема, рунтат Б.Свириденка та С.Гуляка.

ОСІДУ виключило Т.Лисенко із організації і засудило «силенкіянство» за дискредитацію РУНВіри.

Сучасна РУНВіра діаспори має помірковані погляди на релігійний процес. Було оголошено про примирення із Громадою ім. Лесі Українки Української Національної Віри та з колишнім головою громади «Бог є один» М.Боровиком. Було визнано корисними для віруючих РУНВіри твори одного з незалежних ідеологів рідновірства Я.Оріона. На сторінках видання ОСІДУ «Самобутня Україна-Русь» друкуються різноманітні дослідження з питань дохристиянської культури. За сучасною концепцією РУНВіри, рідновірство має давнє походження (прибл. 10 тис. років). Ця теза зблизила РУНВіру з ідеологією інших рідновірських організацій, які відкидають «реформу» віри Л.Силенка. Рунтато С.Гуляк офіційно оголосив, що не вважає його автором оприлюднених у «Мага Віри» (1979) досліджень санскриту і визнає в цьому питанні першість В.Шаяна як учителя Л.Силенка в Ордені Лицарів Бога Сонця [3, 18]. Таким чином, ОСІДУ у питанні ставлення до дохристиянської спадщини повернулося до світоглядних позицій ранньої РУНВіри.

До нашого часу продовжує посильну активну діяльність Громада ім. Лесі Українки Української Національної Віри, яка відмежувалася від РУНВіри 1979 року. Ця течія рідновірства сповідує монотеїстичну віру в Дажбога, яку вважає справжньою дохристиянською релігією предків українського народу, і не визнає святим письмом «Мага Віру» Л.Силенка. Її члени проживали і проживають не лише в Торонто, але і в інших містах Канади і США. В Громаді систематично проводяться відправи-богослужіння та зібрання, видається часопис «Зоря».

В наш час, після тривалого періоду непорозумінь, відносини між Громадою ім. Лесі Українки та ОСІДУ РУНВіри покращилися. Цьому сприяв відхід від активної організаційної діяльності Л.Силенка. Члени Громади на чолі з її багаторічним духівником В.Гайдайчуком відвідали Святиню «Оріяну» у Спринг-Глені на честь сьомої річниці незалежності України і провели спільне богослужіння з господарями храму [4, 2]. Пізніше делегація РУНВіри здійснила візит примирення до Канади. Звернення В.Гайдайчука до рідновірів почали розміщуватись у виданнях РУНВіри.

Монотеїстична теологія Громади ім. Лесі Українки УНВ, що формувалась колективно і, на думку віруючих, походила від духовної культури предків українського народу, відповідала тогочасним потребам українських емігрантів. Це забезпечило відносно високу життєздатність ідеології цієї течії.

Обрядова система Громади ім. Лесі Українки УНВ, на думку автора, є найбільш адаптованою до української традиційної культури серед рідновірських спільнот діаспори, які продовжують діяти в наш час. Після відмежування від РУНВіри, відкинення проголошеної в ній «ре-

форми віри» та осуду авторитаризму Л.Силенка громада проголосила своїми пріоритетами колективне творення обрядів, надання їм статусу «рекомендації» з метою уникнення догматизму, чітке орієнтування на традиції етнічної культури [6, 1-2]. Відзначимо, що громада створила розвинений культ, який відображає головні особливості рідновірського релігійного світогляду і має високий рівень інтенсивності релігійного життя. Успіхи Громади засвідчують адекватне розуміння феномену релігії її провідниками на відміну від інших угруповань, зокрема близької за теологією Громади Визнавців Української Віри (діяла в 1970-х рр.), яка, фактично, не виконувала релігійних обрядів, зосередилася на просвітницькій діяльності і швидко занепала.

Після здобуття незалежності України Громада встановила зв'язки з рідновірськими організаціями на батьківщині. 1993 року В.Гайдайчук здійснив місійну поїздку в Україну, де зустрівся з віруючими Київщини і Вінниччини. В наш час Громада веде інформаційний обмін з однодумцями в Україні. Ми вважаємо, що в сучасній Україні віровчення УНВ успадкував Собор Рідної Української Віри.

Невеликим осередком рідновірства залишається колишнє Об'єднання Українців Рідної Віри (послідовники В.Шаяна). З початком демократичних перетворень в УРСР Об'єднання намагалося поширити свій вплив в Україні та знайти тут своїх однодумців. Управа Об'єднання УРВ 1990 року увійшла до Товариства Прихильників РУ-Ху в Україні на правах колективного членства і закликала усіх рідновірів підтримати діяльність цього товариства. В жовтні 1991 року Старший Проповідник М.Ситник здійснив місійну поїздку до України. Він відвідав Київ, Львів, населені пункти Чернігівщини, редакції кількох газет, де шукав однодумців. В 1997 р. Об'єднання УРВ перейшло під протекторат Київської Громади Українських Язичників «Православ'я» з духовним підпорядкуванням Волхвині Зореславі (Г.Лозко) і увійшло до Об'єднання Рідновірів України (ОРУ) [7, 100]. В наш час кількість віруючих Об'єднання скоротилася до мінімуму.

Відзначимо, що глобалізація як явище не викликала осуду в рідновірстві діаспори. Наукові здобутки та переваги західної цивілізації, на противагу комуністичному тоталітаризму та перебування у дружньо-нейтральному англомовному середовищі переконували українських віруючих у невідворотності планетарного зближення та уніфікації певних суспільних стандартів. Але гарантом «правдивого» розвитку цивілізації мало стати збереження національних культур і припинення асиміляції народів шляхом їх пристосування до нових умов. Таким чином, Рідна Віра стала «пропозицією» самозбереження для тих етнічних спільнот, які опинились на межі виживання.

Рідновіри діаспори дотримувалися і дотримуються світоглядних засад україноцентризму. Україна, український народ та дер-

жавність в усіх течіях рідновірства постають як головна духовна цінність поряд з постаттю Бога. Ідеї панславізму ніколи не сприймалися в рідновірському середовищі діаспори і вважалися проросійською пропагандою. В сучасній Україні за останні п'ятнадцять років натомість вималювалася нова закономірність. Ті рідновірські течії, які сповідують монотеїзм (віру в Дажбога в різному її тлумаченні) подібно до побратимів діаспори, відстоюють засади україноцентризму. А політеїстичні (язичницькі) течії під виглядом пропагування необхідності єднання етнічних релігій різних країн, фактично, повертаються до проросійського панславізму. Головним аргументом такої позиції проголошується необхідність протистояння західному християнському і контрольованому масонами суспільству. Захід неначе найбільше загрожує слов'янському світу й Україні зокрема. Сучасна Росія, відповідно, постає як єдина сильна слов'янська держава Східної Європи, здатна протистояти Заходу і навіть ісламізації Криму та Півдня України. В такій ситуації неминуче виникає дискусія про наявність прямого російського впливу на язичницькі течії України і намагання підпорядкувати весь рідновірський рух в цілому. В цьому контексті варто відзначити, що протягом останніх десяти років під гаслами єднання рідновірських громад на всеукраїнському рівні пропонувалась, переважно, не суто релігійна діяльність, а якісь цивільно-політичні акції. Різні з'їзди, наради, форуми, віча скликались, переважно, під егідою осіб, які, фактично, ніколи не займались систематичним відправленням обрядів чи пастирською роботою серед пересічних віруючих. Відповідно, основною складовою таких заходів ставало прийняття гучних політичних заяв чи звернень. Представники рідновірів діаспори не брали участі в таких з'їздах і, можна припустити, мали на них мінімальний вплив.

Використані джерела

1. Вавилоно-ассирийская культура // БСЭ. — М., 1971. — Т. 4.
2. Гамільтон // Самобутня Україна. — 10981 (1981). — № 174-175.
3. Гуляк С. Селенковий Санскрит // Самобутня Україна Русь. -7511 (2002). — № 11.
4. День Незалежності // Самобутня Україна-Русь. — 10098(1998). — №3.
5. Лисенко С. Учитель Силенко. Його родовід, життя і Віра в Дажбога. — К., 1996.
6. Лісова К. Весна і весняний цикл свят // Зоря. — 1985. — №21.
7. Лозко Г. Українська Віра (Українське язичництво) — етнічна релігія українців // Релігійна панорама. — 2001. — №8-9.
8. Пересторога для всіх нас // Рідна Віра. — 1996. — №13-14.